

Lesideeën bij het boek:

Nota bene

Het staat u vrij om deze gids met anderen te delen. Let wel: voor publicatie in welke vorm dan ook is schriftelijke toestemming van de uitgever vereist. Voor overname of vragen over deze gids, kunt u zich wenden tot:

info@uitgeverijpica.nl

Colofon

Lessen: Tara Funk
Vertaling: Rob de Ridder, Harich
ISBN 9789077671214

Alle rechten voorbehouden.
Copyright © 2007-2014, uitgeverij Pica, Huizen

Weet jij wat het is om anders te zijn?

INLEIDING

Het boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* is zeer geschikt om vele lessen mee te vullen. Elke les die hierna volgt, biedt creatieve ideeën over het gebruik van het boek in de klas en andere groepssituaties. Het boek is gericht op de leeftijdsgroep van 7-12 jaar. Sommige lessen zijn vooral geschikt voor de oudere kinderen terwijl andere juist de jongere meer zullen aanspreken. Maar alle lessen kunnen worden aangepast aan leeftijden, vaardigheden en doelstellingen van de leerlingen.

Verscheidene lessen zijn gericht op de karakterontwikkeling van de kinderen. Er wordt hun geleerd aan anderen te denken en hen te behandelen met respect, tolerantie en vriendelijkheid, en/of om onbaatzuchtig te zijn, inlevingsvermogen te tonen en anderen te betrekken bij wat ze doen. We hopen dat de door ons aangeboden lessen leerkrachten handreikingen bieden om kinderen meer te leren over hun leeftijdgenoten met een aandoening, handicap of leerstoornis. De lessen kunnen zo een onderdeel vormen van een programma voor sociaal-emotionele vorming.

Belangrijke opmerking!

Het is raadzaam, voordat er met dit boek en de lessen wordt gestart, met de ouders van de leerling met een aandoening, handicap op leerstoornis te overleggen. Het is belangrijk dat zij weten dat er openheid komt over de handicap van de leerling en dat zij hier toestemming voor geven. Ook de leerling zelf moet van tevoren toestemming geven wanneer er open over zijn of haar handicap gesproken gaat worden tijdens de lessen.

Vrienden zijn dol op vrienden!

Geschikt voor leerlingen van groep: 5-7

Materialen

- Boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* blz. 46-47
- Voor iedere leerling een vel stevig papier en twee stukken plakband
- Voor iedere leerling een pen of stift

Bezigheid

- Lees met de leerlingen blz. 46 van het boek.
- Laat de leerlingen praten over de nadruk die in het boek wordt gelegd op de positieve eigenschappen die ieder mens heeft en dat, wanneer ze de tijd nemen om met mensen te praten of de moeite doen om ze te begrijpen, ze enkele van hun goede eigenschappen kunnen ontdekken.
- Laat de leerlingen discussiëren over de emoties die worden opgeroepen door complimenten, positieve feedback en aardige gebaren.
- Geef iedere leerling een vel papier en een stukje plakband.
- Zeg dat ze hun naam in het midden van het vel schrijven (niet te groot).
- Geef ze nu de volgende instructies:
  - Tijdens deze bezigheid mag er niet gepraat worden!
  - Vraag een klasgenoot om het papier op je rug te plakken.*
  - Denk een voor een aan al je klasgenoten.
  - Bedenk elke keer welk compliment je kunt geven aan de persoon aan wie je denkt, wat hij of zij een leuke eigenschap van zichzelf zal vinden, of iets anders dat aardig is.
  - Schrijf dat op het vel papier van die klasgenoot.
  - Zet je naam er niet bij!
  - Hou je gedachten en opmerkingen voor je.
- Zet een wekker op tien minuten of langer als de groep groot is.
- Let erop dat iedereen de kans heeft gekregen iets op ieders vel papier te schrijven voordat de tijd om is.
- Laat de pennen neerleggen. Dan moet iedere leerling een plekje in de klas zoeken waar ze de commentaren op hun rug ongestoord kunnen lezen. Geef hiervoor ongeveer vijf minuten.
- Laat ze weer in de kring gaan zitten en praat met ze over wat ze voelden bij het lezen.
  - Waren ze verbaasd om wat hun klasgenoten over hen schreven?
  - Staat er iets niet op het papier waarop de drager juist trots is?
  - Was het makkelijk of moeilijk om iets positiefs over klasgenootjes te schrijven?
  - Wat zou een ouder of leerkracht op het papier gezet hebben?
  - Voelt het vel papier als een soort beloning die alleen jij gekregen hebt?

- Je kunt het vel mee naar huis geven of alle vellen op de muur van het lokaal plakken als de leerlingen ze daarvoor willen afstaan.
- Je kunt de hele school bij deze bezigheid betrekken door je leerlingen te vragen bij iedereen die ze tegenkomen na te denken over wat ze denken dat zijn of haar talent of bijzondere eigenschap is.

* Als er een leerling in de groep zit die overgevoelig is voor het plakken en schrijven op zijn of haar rug, leg het vel papier dan op een tafeltje waar de andere leerlingen hun opmerkingen ongezien kunnen opschrijven. Als je vindt dat je daardoor één leerling in een ongemakkelijke positie plaatst, leg dan alle vellen papieren door het hele lokaal.

Doelen

De oefening is een bezigheid waarbij de hele groep in dezelfde mate betrokken is. De leerlingen leren om te gaan met conflict, samenwerking en onderlinge afhankelijkheid tussen individuen, groepen en instellingen. Betrouwbaarheid, respect, zorg en eerlijkheid worden bevorderd.

Bijzondere mensen

Geschikt voor leerlingen van groep: 5-8

Materialen

- Boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* blz. 54-55
- Een pc met toegang tot het internet
- Biografisch materiaal van thuis of uit de bibliotheek

Bezigheid

- Lees met de leerlingen blz. 54-55 van het boek.
- Praat met hen over wie de genoemde mensen zijn en wat ze betekenen.
  - Wat is/was hun handicap?
  - Welke moeilijkheden, die niet gelden voor mensen zonder handicap, zouden deze mensen wel eens tegengekomen kunnen zijn?
  - Wat hebben deze mensen bereikt?
  - Waren er belangrijke mensen die hen geholpen hebben?
  - Wist iedereen wat voor handicap ze hadden?
- Laat de leerlingen zelf twee kaartjes maken zoals het voorbeeld op blz. 55 van het boek onderaan. Laat ze nu de kaartjes invullen over twee belangrijke mensen met een handicap.
- Geef de leerlingen als huiswerk op dat ze over die mensen informatie gaan zoeken of geef ze de kans dat binnen schooltijd te doen.
- Laat de leerlingen een spreekbeurt houden of een werkstukje maken over de personen die ze hebben gekozen.

Uitbreiding

De leerlingen kunnen ook een werkstuk maken over de door hen uitgekozen persoon in de vorm van bijvoorbeeld een folder, een tijdschriftartikel, een gedicht, een poster enzovoorts.

Doelen

De leerlingen leren gegevens bij elkaar te zoeken.

Ze leren algemene vaardigheden en werkwijzen van het schrijven van een stuk of ze leren luisteren naar en spreken over een bepaald onderwerp. (Een en ander afhankelijk van de gekozen uitvoering van het project.)

Ze krijgen informatie over een bepaalde (historische) figuur en over wat deze persoon betekent of betekend heeft.

Ze leren dat bepaalde karaktertrekken mensen in staat stellen iets te bereiken.

Vrienden zijn dol op vrienden!

Geschikt voor leerlingen van groep: 4-8

Materialen

- Boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* blz. 33-45 en 46-49
- Papier en potloden

Bezigheid

- Laat de leerlingen eerst in het boek de stukken lezen die speciaal over vriendschap gaan: blz. 33-45 en 46-49.
- Voer een klassengesprek waarin je de kenmerken van goede vrienden aan bod laat komen en schrijf opmerkingen en sleutelwoorden op het schoolbord.
- Leg uit wat een *acrostichon* of naamdicht is. Laat de leerlingen nu links op het papier hun VOORNAAM of bijvoorbeeld het woord VRIENDSCHAP van boven naar beneden schrijven.
- Laat de leerlingen nu een acrostichon schrijven waarin ze hun ideeën over de kenmerken van een goede vriend of vriendschap naar voren laten komen.
- Gun de leerlingen voldoende tijd om erover na te denken en het gedicht te maken.
- Laat de leerlingen een voor een hun gedicht voorlezen.
- Nodig leerlingen uit om te praten over hun gevoel nadat ze de gedichten hebben gehoord.

Voorbeeld van een acrostichon; voor vriend kun je natuurlijk ook vriendin invullen:

V - vrienden steunen je als je ze nodig hebt
R - raad van vrienden kun je altijd gebruiken
I - iedereen kan altijd een vriend worden
E - er staat altijd wel een vriend voor je klaar
N - niemand hoeft zonder vrienden te zijn
D - de beste vrienden laten je lachen als je bedroefd bent
S - sta nooit toe dat iemand een vriend van jou pijn doet
C - cadeaus geef je aan vrienden
H - helpen doen vrienden je altijd
A - al jouw vrienden kunnen mijn vrienden worden
P - pas als je er altijd voor elkaar bent, ben je echte vrienden

Doelen

De leerlingen leren algemene vaardigheden en werkwijzen van het schrijven van een stuk.

Ze gebruiken hierbij ook stilistische en taalkundige aspecten van het schrijven.

Ze leren respect te hebben en zorgzaam te zijn.

Als door de hele groep aan het gedicht wordt gewerkt, kunnen ook de volgende doelen van toepassing zijn:

De oefening is een bezigheid waarbij alle leerlingen in dezelfde mate betrokken zijn en waarmee de effectiviteit van hun communicatieve vaardigheden wordt bevorderd.

Hoe zijn mensen anders dan andere mensen?

Geschikt voor leerlingen van groep: 2-8

Materialen

- Boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* blz. 12-13 en 42
- Papier-maché
- Tijdschriften om uit te knippen
- Stiften/verf/kleurpotloden

Bezigheid

- Nadat de leerlingen het boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* gelezen hebben, zullen ze beseffen dat iedereen zijn eigen problemen heeft. Ook zullen ze het dan leuk vinden om te vertellen waarop ze als individu trots zijn en wat ze tegenover anderen hun sterke punten kunnen noemen. Hou een klassengesprek over talenten en andere dingen waarop ze trots kunnen zijn. Leid de discussie in de richting van hun unieke kwaliteiten en het feit dat iedereen wel iets heeft om trots op te zijn!
- Richt hun aandacht op blz. 12-13 van het boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?*
- Knip uit gekleurd karton, of maak van papier-maché, maskers zoals die op blz. 42 van het boek zijn afgebeeld. Als je papier-maché gebruikt, laat dat dan goed drogen voordat je naar de volgende stap gaat. Laat de leerlingen de maskers kleuren.
- Laat de leerlingen illustraties of woorden in tijdschriften zoeken om uit te knippen of over te tekenen om op hun masker te plakken. De woorden moeten betrekking hebben op iets wat hen uniek maakt, zoals een hobby, talent, iets wat hij of zij erg leuk vindt of juist niet, heel leuke of heel trieste dingen enzovoorts. Geef enkele aanwijzingen dat ze niet alleen op hun uiterlijk letten maar ook op hun karakter. Het hele masker moet vol komen te zitten met uiteenlopende plaatjes.
- Je kunt de groep daarna een willekeurig masker voorleggen en vragen wie daarachter hoort.
- Hang alle maskers in de klas of gang om te laten zien wat voor leerlingen er in je groep zitten.

Doelen

De leerlingen leren hiermee begrip te hebben voor elkaars en voor hun eigen werkstukken.

Leerlingen leren strategieën om te luisteren en te praten.

Wij kunnen helpen!

Geschikt voor leerlingen van groep: 5-8

Materialen

- Boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* blz. 28-29, 31, 34-35, 36, 38 en 40
- Afhankelijk van de gekozen bezigheid, zie onder.

Bezigheid

- Als je het boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* uit hebt, dan kunnen je leerlingen het geleerde gebruiken om iets te betekenen in de groep, in de maatschappij en in hun eigen gezin.
- Het bestuderen van de hierboven genoemde bladzijden biedt de leerlingen nog meer ideeën om iemand behulpzaam te zijn en om zich aan te passen aan de behoeften van de mensen om hen heen.
- Bespreek met de leerlingen hoe belangrijk het is om iedereen de hele dag door bij alles te betrekken.
- Laat de leerlingen praten over wat er in de directe omgeving van de school wel eens gevaarlijk kan zijn voor sommige mensen.
- Maak een lijstje van de dingen die veranderd of verbeterd kunnen worden zodat iedereen het makkelijker krijgt. Dat zijn bijvoorbeeld:
  - plaatjes om de weg naar de wc's aan te geven;
  - schommels op het plein die makkelijk van hoogte veranderd kunnen worden;
  - een knijpbal in iedere klas voor leerlingen die makkelijk van streek raken;
  - het dichtdoen van de ramen als er voorgelezen wordt zodat iedereen het verhaal kan volgen zonder afgeleid te worden;
  - ruggensteuntjes maken voor de kinderen die dat nodig hebben als ze op de grond zitten; maar als ze zich ongemakkelijk voelen omdat ze iets speciaals krijgen, laat dan iedereen bij het kringgesprek gewoon op zijn stoeltje zitten
  - een therapeutische rijstzak in iedere klas. Rijstzakken worden wel gebruikt bij kinderen met een sensorische overgevoeligheid of ADD/ADHD. Ze worden op de schouders of in de nek gelegd; door het gewicht kalmeren de kinderen. Rijstzakken kunnen door ouders en leerkrachten zelf gemaakt worden. Neem een lange mannsok, vul die met een paar kilo rijst en naai hem dicht.
- Geef de leerlingen de tijd om met nog meer ideeën te komen.
- Vraag de leerlingen na te denken over hoe ze aan de genoemde voorwerpen kunnen komen of hoe ze ze kunnen maken.

Uitbreiding

Afhankelijk van de leeftijd van de leerlingen en het project dat je met hen wilt opzetten, kun je aan bedrijven en instellingen om sponsoring vragen.

Doelen

De leerlingen leren wat vrijwilligerswerk is.

De leerlingen leren te letten op wat er op school, maar ook in bijvoorbeeld hun eigen buurt verbeterd kan worden voor mensen met een handicap.

Ook leren ze hoe ze zelf een project moeten selecteren op grond van hun belangstelling, vermogens en door henzelf onderzochte haalbaarheid.

Zo verrichten ze een dienst voor de school of de buurt.

Deze kant op!

Geschikt voor leerlingen van groep: 3-8

Materialen

- Boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* blz. 19-29
- Hulpmiddelen van mensen met een handicap, zoals
  - bril, maar dan met vaseline op de glazen
  - krukken
  - rolstoel

en verder zaken als:

- mitella
- blinddoek
- watten of oordopjes

Bezigheid

- Nadat de leerlingen in het boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* het gedeelte over verschillende handicaps hebben gelezen (blz. 19-29), kun je een kringgesprek voeren over de moeilijkheden waar mensen met een handicap in het dagelijks leven mee te maken hebben.
- Iedere leerling van de groep moet van een van de bovenstaande materialen voorzien zijn; bovenstaande lijst kan dan ook worden uitgebreid.
- Zet een hindernisbaan uit in de klas of een andere ruimte met een start- en een finishlijn. Maak de hindernisbaan zo dat de leerlingen onderweg ergens overheen moeten stappen en iets met twee handen moeten oppakken. Leg dat duidelijk uit. Vertel onderweg iets dat ze moeten onthouden. Je kunt de moeilijkheden van de baan aanpassen aan de leeftijd van de leerlingen. Zorg dat er geen meubelstukken met scherpe hoeken en randen midden in de ruimte staan.
- Laat de leerlingen zich met hun 'hulpmiddel' voor de startlijn opstellen.
- Vertel hoe ze van de start bij de finish moeten komen.
- Als alle leerlingen de finishlijn zijn gepasseerd of niet verder kunnen, begin je een kringgesprek over wat er moet veranderen zodat meer leerlingen het parcours met succes kunnen afleggen.
  - Had de richting met plaatjes aangegeven moeten worden?
  - Zou de leerling met de blinddoek een begeleider gehad moeten hebben?
  - Was het parcours wel ruim genoeg om met de rolstoel af te kunnen leggen?
  - Welke aanpassingen kunnen er voor ieder hulpmiddel ingevoerd worden?
  - Heb je iemand kunnen helpen die vastzat?
  - Leefde je mee met een van de andere leerlingen speciaal, of met allemaal?
  - Hadden we niet allemaal wat meer geduld moeten hebben bij deze oefening?
  - Hadden we de spelregels moeten veranderen?
- Geef de leerlingen de tijd om vragen te stellen over de andere handicaps en de moeilijkheden die hun klasgenoten moesten zien op te lossen. Benadruk hoe belangrijk vertrouwen, medeleven en begrip zijn.

Doelen

De leerlingen moeten problemen oplossen door na te denken over overeenkomsten en verschillen tussen het parcours en het dagelijks leven.

Ze moeten gebruikmaken van besluitvormingstechnieken.

Dit spel kan heel goed met uiteenlopende groepen leerlingen in verschillende situaties worden gespeeld.

Opmerking

Het is natuurlijk mogelijk dat een van je leerlingen gips om een van zijn of haar ledematen draagt of kort geleden gedragen heeft en dat er aanpassingen voor die leerling zijn verricht. Werd de leerling daardoor buitengesloten of hadden alle leerlingen hier op een of andere manier profijt van? Vertel je leerlingen dat sommige handicaps weer verdwijnen, maar andere levenslang duren en dat iedereen met wat voor handicap dan ook, recht heeft op vertrouwen, medeleven en begrip.

Handel in papieren zakken

Geschikt voor leerlingen van groep: 5-8

Materialen

- Boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?*
- Vijf papieren zakken genummerd 1-5.
- Voorwerpen om in die zakken te stoppen, zoals potloden, gummetjes, paperclips, koekjes, munten, een 5-eurobiljet, viltstiften enzovoort – zo dat in iedere zak een ander voorwerp zit – maar doe het 5-eurobiljet of een ander zeer gewild voorwerp in zak nummer 1.

Bezigheid

- Doe in iedere zak een ander voorwerp en sluit hem goed af.
- Kies vijf kinderen uit die ieder een zak moeten kiezen.
- Geef de kinderen een minuut om te raden wat er in de zak zit zonder dat ze hem openen.
- De kinderen mogen met de zak schudden, eraan ruiken of wat dan ook, zolang ze hem maar niet openmaken.
- Geef de kinderen dan ongeveer een minuut de tijd om zakken te ruilen.
- De kinderen die geen zak hebben, mogen de anderen aanmoedigen en raad geven.
- Nu mogen de kinderen met de zakken een halve minuut lang onderhandelen en hun zakken ruilen.
- Vraag nu of iedereen blij is met de zak die hij nu heeft.
- Vraag de kinderen uit te leggen waarom ze daar nu blij mee zijn.
- Vraag de kinderen nu hun zak te openen en te laten zien wat erin zit.
- Geef de groep even de tijd om tot rust te komen.
- Vraag de kinderen met de zakken nu om uit te leggen waarom ze juist deze zak hadden gekozen.
- Vraag de kinderen die toegekeken hebben wat zij vonden van het ruilen en welke zak zij gekozen zouden hebben.
- Vraag de kinderen of ze de uitdrukking ‘stille wateren hebben diepe gronden’ kennen.
- Laat kinderen uitleggen wat zij denken dat het betekent. Leg hun anders uit dat je aan iemand die erg stil is, niet direct kunt zien wat voor persoon dat eigenlijk is.
- Vraag de kinderen of zij een verband kunnen ontdekken tussen deze activiteit en het uitkiezen van een vriendje of vriendinnetje.

Doelen

De leerlingen analyseren de gevolgen van het nemen van beslissingen op basis van weinig informatie.

De leerlingen leren sociaal gedrag (inlevingsvermogen, zorgzaamheid, respect, hulpvaardigheid, vriendelijkheid, beleefdheid).

De leerlingen leren wat positief gedrag is ten opzichte van anderen, zoals eerlijkheid, openheid, wederzijdse afhankelijkheid en integriteit.

Van wie heb je die ogen?

Geschikt voor leerlingen van groep: 8

Materialen

- Boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* blz. 12
- Pennen en papier

Bezigheid

- Laat de leerlingen nadenken over hun familie. Ze moeten proberen zich voor te stellen hoe hun ouders, grootouders, tantes, ooms, broers, zussen, neven en nichten er allemaal uitzien.
- Laat ze de namen van al die familieleden onder elkaar schrijven en daarachter ieders haarkleur.
- Vraag aan de groep wie familieleden heeft met blond haar, met bruin haar, met zwart haar, met rood haar.
- Vraag de leerlingen hoe zij denken dat het komt dat een bepaalde haarkleur veel in de ene familie voorkomt en weinig of helemaal niet in een andere.
- Schrijf het woord **ERFELIJKHEID** op het bord.
- Vraag of iemand in de groep ooit heeft gehoord van erfelijk of erfelijkheid.
- Leg de leerlingen uit dat we eigenschappen als haarkleur van onze ouders erven. Vertel hun dat erfelijkheid het wetenschappelijke woord hiervoor is.
- Vertel de leerlingen dat dokters kunnen voorspellen welke kleur ogen een baby zal krijgen door naar de ogen te kijken van de ouders en de grootouders van de baby. Daarvoor gebruiken ze het *vierkant van Punnett*.
- Zeg tegen je leerlingen dat ze allemaal kunnen voorspellen welke kleur ogen een baby zal hebben.
- Teken midden op het bord een vierkant.
- Verdeel dat in vier gelijke vakken.
- Wijs naar de ruimte boven het vierkant en vertel dat je daar de oogkleur van de moeder gaat opschrijven.
- Wijs naar de ruimte links van het vierkant en vertel dat daar de oogkleur van de vader komt te staan.
- Vertel de leerlingen dat de wetenschappers een speciale manier gebruiken om zaken als oogkleur te noteren. En dat we voor het voorspellen ook de oogkleur van de grootouders nodig hebben.
- Geef nu het volgende voorbeeld. De moeder van de baby heeft bruine ogen. Haar moeder heeft ook bruine ogen, maar haar vader heeft blauwe ogen. Schrijf ergens aan de rand van het bord **MOEDERS OGEN**. Schrijf daaronder 'Bruin' (met een hoofdletter) terwijl je hardop zegt: 'De moeder van de moeder heeft bruine ogen.' Schrijf daaronder 'blauw' (met een kleine letter) terwijl je zegt: 'De vader van de moeder heeft blauwe ogen.'
- Vertel de leerlingen dat de vader van de baby blauwe ogen heeft. Zijn moeder en zijn vader hebben ook allebei blauwe ogen. Schrijf **VADERS OGEN** ook aan de rand van

het bord. Schrijf hieronder 'blauw' (met een kleine letter) terwijl je hardop zegt: 'De moeder van de vader heeft blauwe ogen.' En schrijf nog een keer 'blauw' (met kleine letter) terwijl je zegt: 'De vader van de vader heeft ook blauwe ogen.'

- Wijs op het vierkant van Punnett in het midden van het bord. Vraag je leerlingen waar je ook alweer de kleur van de ogen van de moeder op zou gaan schrijven (bovenaan).
- Schrijf nu boven de eerste kolom vakken een hoofdletter B en boven de tweede kolom een kleine letter b.
- Vraag hetzelfde over de oogkleur van de vader en schrijf daarna een kleine letter b naast de bovenste rij vakken en nog een kleine b naast de onderste rij.
- Het vierkant op het bord moet er nu als volgt uitzien:

	B	b
b		
b		

- Leg de leerlingen uit dat in ieder vak een combinatie van de twee letters moet komen die erboven en ernaast staan. Boven het vak linksboven staat een B en ernaast staat een b. Dan komt in het vak Bb te staan. Staat er een b boven en een b naast, dan komt er bb in het vak. Laat hen nu verder het vierkant afmaken.
- Het vierkant op het bord moet er nu als volgt uitzien:

	B	b
b	Bb	bb
b	Bb	bb

- Vertel je leerlingen dat het voorspellen nu echt gaat beginnen. Er zijn vier mogelijkheden voor de oogkleur, maar eerst moet je controleren of iedereen de code nog wel snapt.
- Wijs de leerlingen erop dat de Bb boven het vierkant voor de oogkleur van de moeder staat en vraag wat die ook alweer was (bruin).
- Wijs ook op de oogkleur van de vader, bb, naast het vierkant en vraag wat voor kleur dat was (blauw).
- Wijs nu weer op de oogkleur van de moeder en zeg, 'Als Bb bruine ogen betekent,' en wijs dan op die van de vader en zeg, 'en bb betekent blauwe ogen, hoeveel kans heeft de baby dan op bruine ogen, en hoeveel op blauwe?' (Die kansen zijn even groot: zowel Bb als bb komen immers even vaak in het vierkant voor.)
- Ga met de leerlingen terug naar blz. 12 van het boek *Weet jij wat het is om anders te zijn?* en lees de stukjes over 'uiterlijk' en 'kunnen'. Leg uit dat we niet alleen ons

uiterlijk zoals haarkleur en oogkleur van onze ouders hebben geërfd, maar ook enkele van onze vermogens. Vertel de leerlingen dat we sommige van die vermogens ook kunnen voorspellen.

- Vraag of er leerlingen in de groep zitten die met hun oren kunnen bewegen of hun tong kunnen omkrullen. Vertel hun dat deze vermogens net zo erfelijk zijn als de kleuren van hun haar en hun ogen.
- Dokters kunnen 'bewegen met je oren' opschrijven als ww en 'niet kunnen bewegen' als Ww of WW, dat hangt weer van de grootouders af.
- Laat de leerlingen een vierkant van Punnett maken om te voorspellen of een baby zijn oren zal kunnen bewegen of niet.
- Help hen met het tekenen van een leeg vierkant en zeg tegelijkertijd hardop: 'De moeder van de baby kan haar oren niet bewegen. De moeder van de moeder kan haar oren wel bewegen, maar haar vader kan het niet. Ik schrijf dus bovenaan een w en een W. De vader van de baby kan zijn oren ook niet bewegen, maar zijn moeder kan het wel en zijn vader kan het ook niet. Dus schrijf ik naast het vierkant ook een W en een w.' Het vierkant moet er nu als volgt uitzien:

	W	w
W		
w		

- Vertel de leerlingen dat als er een hoofdletter W in een vakje staat, de baby zijn oren niet kan bewegen.
- Vraag de leerlingen hoe groot de kans is dat de baby met zijn oren kan bewegen.

Doel

De leerlingen leren hoe erfelijkheid werkt en dat ook handicaps erfelijk kunnen zijn.

Bent u geïnteresseerd in boeken op het gebied van ontwikkelingsstoornissen bij kinderen?

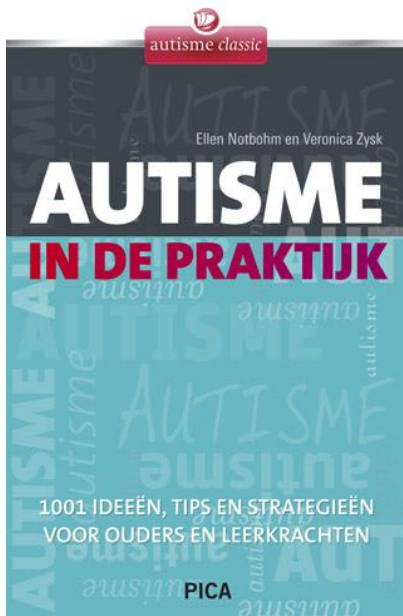
Lees dan ook:

ISBN 9789077671061

ISBN 9789077671771

ISBN 9789077671832

ISBN 9789491806315